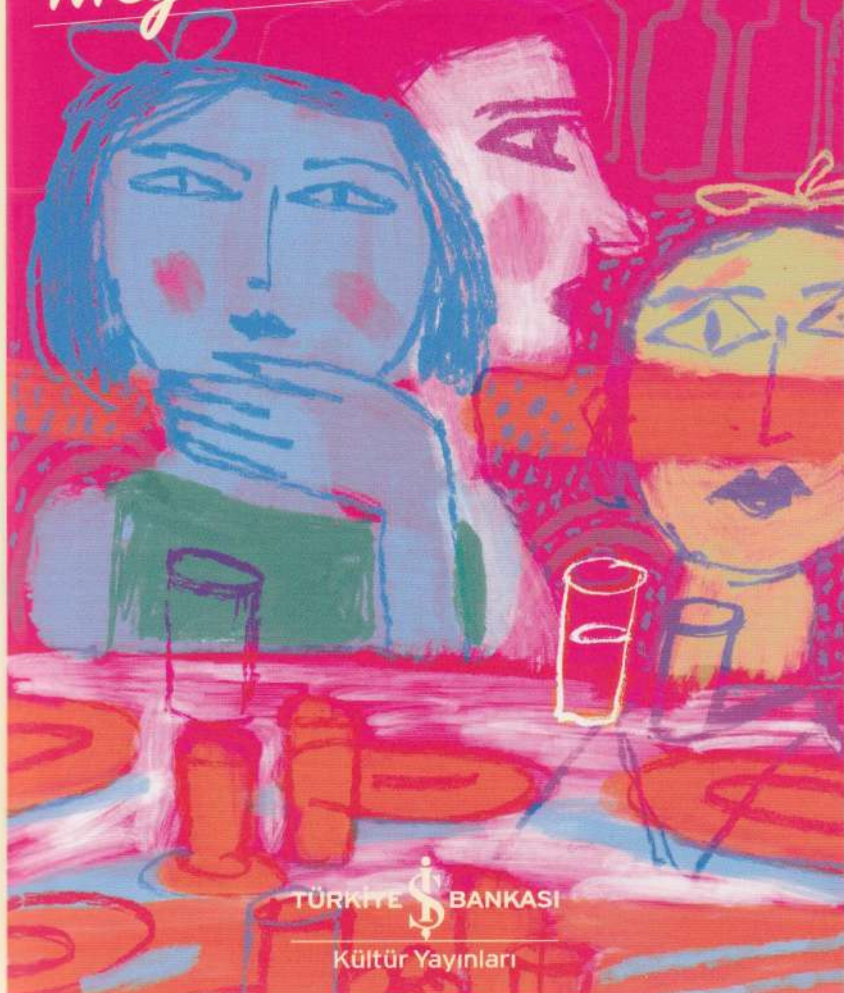
GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİYLE

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Meyhanede Hanımlar

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ DİZİSİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
MEYHANEDE HANIMLAR

UYARLAMAYA KAYNAK ALINAN ÖZGÜN ESER
KİTAPHANE-İ HİLMİ, İSTANBUL
1340 [1924]

Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HACER ER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM: OCAK 2022, İSTANBUL

ISBN 978-625-405-903-2

BASKI
DÖRTEL MATBAACILIK SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
ZAFER MAH. 147. SOK. 9-13A
ESENYURT İSTANBUL
Tel. (0212) 565 11 66
Sertifika No: 40970

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE UYARLAYAN: MEFHARET KANDEMİR

1969'da Karabük Eflani'de doğdu. Ortaöğrenimini Savaştepe Öğretmen Okulu'nda tamamladıktan sonra 2014 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu.

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 65

Roman

meyhanede hanımlar

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Mefharet Kandemir

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

صوك تلغراف

طرفندن جمعه ایرته سی کوندن نشره باشلانه جق اولان

«میخانه ده خانملر» رومانی

محرری حسین رحمی بکک آطه ده کی کوشکنده بر کوشه

حسین رحمی بکک هیبلی آطه ده کی لطیف کوشکی

ان یکی رومانی اولان «میخانه ده خانملر» حکایه سنی تفریقه یه باشلایه جغمز استاد حسین رحمی بک

Görsellerde, "Hüseyin Rahmi Bey'in Heybeliada'daki latif köşkü" ve "En yeni romanı olan 'Meyhanede Hanımlar' *hikâyesini tefrikaya başlayacağımız üstat Hüseyin Rahmi Bey" yazmaktadır.*

"Son Telgraf" tarafından Cumartesi günü yayımlanmaya başlanacak olan "Meyhanede Hanımlar" romanının yazarı Hüseyin Rahmi Bey'in adadaki köşkünde bir gün[1]

— Heybeliada'ya çıkınca, "Hüseyin Rahmi Bey'in evi neresidir?" deyiniz, gösterirler.

Kendisi evi bize böyle tarif etmişti. Evi Heybeli'deydi. Fakat neresinde? Neyse kendisini beraber ziyaret ettiğimiz arkadaş evi bize aratmadı. Hüseyin Rahmi Bey'in bu eski dostu için, onun nesi meçhul ki, evi olsun. Adanın en yüksek yerinde çamlar arasında yeni bir köşkteyiz. Günümüzü üstadın muhabbetinde geçireceğiz. Türk edebiyatının en çok tanınmış ve okunmuş bu kıymetli emektarının bir gününü okurlarımıza heyecansız ve ruhsuz nakletsem bile yine dikkat çekici ve meraklı olacağına inanıyorum.

Kendisini öğleye yakın ziyaret ettiğimize göre o vakte kadar bu tenha korulukta, bu sessiz, kimsesiz, küçük köşk içinde acaba ne yapıyordu? Bu merakımızı anlamış gibi, Burgazada'ya bakan balkonda yan yana oturduğumuz zaman bunu anlatmaya başladı:

— Biraz mütalaa, birkaç sayfa yazı…

Esasen fikrinin en ziyade sabahları dinç olduğunu düşünür. Gece dinlenip her sabah yazmak âdetiymiş. Her yazardan evvel ve her yazardan fazla bir rağbet ve muvaffakiyetle

1 *Meyhanede Hanımlar* romanı *Son Telgraf* gazetesinde tefrika edilmeden önce Hüseyin Rahmi Gürpınar'la yapılan röportaj. (*Son Telgraf*, Sayı: 19, s. 1-2, 2 Temmuz 1924.)

Türk okuruna roman ve hikâye okuma zevkini veren romancının o çeşit çeşit eserleri, başka başka semtlerde, fakat mutlaka hep günün aynı vaktinde yazılmıştır. Onların hepsi de serin sabahların mahsulüdür. Kim bilir, ruha ve zihne heyecan ve düşünceden önce bir nevi dinlenme ve huzur veren eserlerinin bu özelliği, sabahların tazeliğinden geçmiş bir şey midir?

Biraz hayret, biraz hüzünle karşılarda sislere ve dumanlara gömülmüş İstanbul'a bakıyoruz. Bulanık ve gölgeli bir ufuktan başka bir şey değil... Üstadın en hararetli sözü bu manzaranın ruhuna kasvet veren halini anlatmak oldu ve adeta içindeki ferahlığı bozan bir şeyden şikâyet eder gibi ondan şikâyet etti:

— Ne tuhaf... Kâh yanar, kâh kaybolur, kâh duman ve gölge olur, dedi.

Hakikaten İstanbul'un manzarası karşıdan bin bir renge ve şekle giren bir âlemdir. Onu görmek de tahayyül etmek de mümkündür. Bu manzara, muhterem yazarın bazı özelliklerini dinlememize, bazı büyük ve küçük isimleri yâd etmemize vesile oldu.

— Beni bu manzara sıktığı gibi, oranın gürültüsü ve havası da sıkıyor, diyor.

Evet, onun herkesten bir ayrılığı da İstanbul şehrine, eserlerinin özünü onun sokaklarından, evlerinden, insanlarından, hatta en tahammülfersa insanlarından aldığı bu şehre tahammül edemeyişidir. Oraya indiği günler yerini yadırgar, sıkılır ve derhal dönmek istermiş.

— Sükûn ve sükûnetin içime verdiği zevki bir şeyde bulamıyorum, dedi.

Fakat insan içine çıkmaktan, hayatın gürültüsüne karışmaktan ne vakit hoşlanmıştır. Hiç, hiçbir zaman... Kendisinden dinlemedim, fakat öyle söylüyorlar ki yirmi yaşına kadar büyükannesinin dizinin dibinden ayrılmayan ve ondan sonra da tenha ev içlerini, sokak hırgürüne tercih eden bir insandan izdihamı sevmesini nasıl bekleyebiliriz?

Üstat artık sükûn ve uzlet piri olmuştur. Sükûn aşkı, evinin -ona yuva demek daha doğrudur- yuvasının bütün hava-

sında hissediliyor ve kimsenin eli, dili, hareketi bu aşkın perisini kaçırmaya cüret etmiyor. Bize kahve getiren hizmetçinin yürüyüşüne dikkat ettim. Uyuyanı uyandırmamak ister gibi yürüyor. Kim bilir, sessizliği seven efendisinin istirahati hürmetine konuşmamak ve ses çıkarmamak yüzünden yakında söz ve ses çıkarmak özelliğini kaybedebilir. Esasen bu evin içinde herkes ve her şey, velut yazarın bir nevi yaratma, yaşama vasıtası olduğuna göre insanlar da bir eşya haline girerse ne zararı var.

Hüseyin Rahmi Bey hafif bir rüzgârın çıkardığı gürültüden başını arka tarafa, salona çevirdi. Bu hareket, sözü yazarın evine, odasına getirmemize vesile oldu. Sonra da bilmem nasıl oldu, Pierre Loti'den bahsettik. Bu Türk yazarın, bu Türk dostu Fransız edebiyatçısına büyük bir tutkunluğu var. Fakat onun bazı tuhaf hallerinden şikâyet ediyor.

— Efendim seksenlik bir adam da yüzünü nasıl boyar, nasıl korse giyer? diyor.

Fakat bunu bir yana bırakalım, Loti, çok sevdiği bir yazardır. Onun en küçük bir hareketten bile büyük ve heyecan verici bir mevzu çıkarmasına hayrandır.

— Eserlerinde mevzu yok, hareket yok. Her sayfa birbirinin aynı, fakat her sayfa yine başka türlü heyecan verici, başka türlü enfes diyor.

Hüseyin Rahmi Bey, Loti'yi görmemiş ve onunla konuşmamıştır. Fakat esasen Loti'nin İstanbul'a geldiği zaman konuştuğu ve ahbap olduğu Türkler kimlerdir? Yalnız mihmandar ve rehber olmak şerefiyle kırk yıl övünen birtakım kimseler, değil mi?

— Loti, asıl sizi tanımalı ve sizinle düşüp kalkmalıydı ki İstanbul'u anlasın, dedim.

Elini genç kızlar gibi ağzına götürerek güldü ve sadece, "Evet" dedi ve ilave etti:

— Ben de onun gibi mezarlardan hoşlanırım. Dünyada en çok sevdiğim ağaç servidir ve en beğendiğim manzara da kabristanların loş, sessiz ve insana dünya ile ahiret arasındaymış gibi bir his veren manzarasıdır.

Mürebbiye yazarının yazı odasında bu manzarayı hatırlatan küçük bir resim gördüm.

* * *

— Terkipleri sevmiyorum. Mademki okunmak için yazıyoruz, okunabilecek gibi yazmalıyız.

— Kadına her hak verilmelidir.

Hüseyin Rahmi Bey'le bir arada bir gün geçirdim. Bu iki şeyden ısrarla bahsettiğini gördüm. Abdülhak Hamit Bey'i bile terkip konusunda kabahatli buluyor. Fakat *Eşber* şairinin gençliğine hayrandır.

— O genç, hepimizden genç… Onda dehanın gençliği var, diyor, fakat sonra dönüyor:

— Henüz yaşarken bu kadar paye vermemeliyiz.

* * *

— Musiki sever misiniz?

— Çok… Alafranga keman en çok sevdiğim şeydir.

Bu sohbet üstadın güzel yuvasında değil, Heybeliada'nın Büyükada'ya bakan tarafında, bir kahvede cazbant gürültüleri arasında geçiyor.

Bu sohbet ve ondan sonraki sözleri bana anlattı ki biri İstanbul'un en hususi, hatta en mahalli ve alaturka taraflarını güzel bir iksir gibi bize yudum yudum bütün acılığıyla içiren üstadın ruhunda Batı'nın sessiz bir ateşi yanıyor. "Avrupa'ya gittiniz mi?" dedim. Fakat heyhat, on sekiz senedir Heybeliada'da oturan ve ömründe ancak bir defa Selanik'e kadar seyahat etmiş olan bir adama bu suali sormak ne kadar beyhude idi.

— Hayır! dedi.

* * *

Hüseyin Rahmi Bey'in uzletini anlattım. Eserlerinin doğrudan doğruya hayattan alınmış olduğunu da bütün okurları bilir. Şimdi şunu merak etmiyor musunuz? Acaba, bu yazar, yazdıklarını ne vakit, nerede gördü ve satırlara geçirdi? Bunun cevabını şöyle verdi:

— Gözlerim ve zihnim kuvvetlidir. Gördüğümü aklımda tutarım, dinlediğimi unutmam.

Anlaşılıyor ki bu yazar bir gördüğünden bin çıkarmasını, bir dinlediğine bin eklemesini bilen mahir sihirbazlardan biridir. Türk ruhuna yabancı ve uzak olmayan bir sihirbaz...

* * *

Aziz okurlarım, sizi en çok sevdiğiniz yazarlardan biriyle karşı karşıya getirdim. Onu size olduğu gibi anlatamadıysam bile ruhunun bir köşesini, özelliklerinin bir parçasını gösterdim. Bu kâfidir. Esasen sizin bu sevgili hikâyeciniz öyle tuhaf bir adam ki çok garip, çok dikkate değer birisi olmakla beraber insana tabii hisler veren, insanı dengeye, durgunluğa ve hatta mantığa götüren birisidir.

Bunun sebeplerini bir türlü kavrayamadım. Yalnız anladım ki onun başarılı olması ve senin onu sevmen bundan ileri geliyor. Ruhunu, senin ruhuna vermiştir ve bütün tuhaflıkları, bütün sıradışılıkları, kendi garip ve ilgi çekici ruhundan doğal akışıyla geçirmesini bilmiştir. Seni, ondan çok anlayan ve İstanbul'u ondan fazla bilen ve seven kim var? Gerçi bu aşinalıkta, bu muhabbette bir heyecan ve ıstırap duymuyoruz. Fakat kâh hatırladığımız, kâh ağladığımız, kâh cümlelerinin arkasına takılıp gezdiğimiz ve bunların hepsinden sonra güldüğümüz nedendir?

Hüseyin Rahmi Bey'i anlamış olanlar, bunun cevabını verebilenlerdir.

Fevzi Lütfi [Karaosmanoğlu]

Sol gözü biraz şehlâ fakat tatlı, saçları siyah astragan kıvırcıklığında, kirpikler ince bir teyelden sökülmüş ibrişim gibi büküm büküm... Beden beyaz, uzun, narin, asabi... Kocasını zeklendiği[1] vakit dilini çıkarmak âdetidir... Şehri Bey bu hakarete idmanlıdır. Hazin bir tebessümle karşılık verir. Fakat kaynana köpürür, kendinden geçer...

Kızgın bir yaz gününün fırınlanmış nefesi ara sıra (P) köyünü yalarken ikindiye doğru karı koca biraz serinlik bulmak için bahçenin sulanmış, gölge bir köşesine çekildiler.

Uzun bir öğle uykusundan yeni kalkan kaynana, evin içinde rehavetle dolaşırken bahçeden hararetli hararetli bir söylenme duydu. İşitmek için binanın en uygun penceresine yanaşarak kulak verdi.

Kendi kendiyle konuşmak tuhaflığına tutulmuştu. İkinci bir kişi varmış gibi kendi sorularına yine kendi cevap verirdi. Derin bir iniltiyle:

— Ah, ah, biri burgu, öteki tahta... Yine oğlumu vırvır yiyip bitiriyor. Ne tahammüllü erkek bilmem ki... Geçen gün kocasına iskarpinlerini bağlatıyordu. Evet, ayağını ta burnuna uzatmış bağlatıyordu. Öteki bir lostracı alçalışıyla bu zavallı işi görürken karı, "Aman, fena yaptın! Çöz, bir daha bağla!" emriyle küt küt oğlumun arkasını yumrukluyor... Ana ol da gel buna dayan bakalım! Kızınca arsız mahalle kızları gibi dilini çıkarır. Edepsizin ekmekçi küreği gibi (eliyle işaret ederek) nah işte bu kadar uzun dili var! Görseniz iki

1 Alay etmek, taklit etmek.

dudağının arasından bir yılan fırladı sanırsınız. Bunun zehri uzun hayvanınkinden çok dehşetlidir, soktuğunu öldürür. Gelin değil, canlı bir felaket... Her şeye üstelik şimdi kocasıyla beraber içki içiyor. Erkek içsin de kadın niçin içmesinmiş! Her işte kadın erkekle boy ölçüşebilir mi? Ben yanlarına gidince hemen lakırdıyı değiştiriverirler. Olsun. Gideyim bakayım. Oğlumu bir parçacık dırdırdan kurtarmış olurum...

Büyükhanım şişman vücudunu ağır adımlarının üzerinde tarta tarta asık bir suratla bahçeye iner. Kaynanasını görür görmez gelinin nevri döner. Lakırdıyı keser, başını öbür yana çevirir. İhtiyar kadın bu açık terslemeye karşı bozulur. Kavgaya hazırlanan dudakları titremeye başlar. Şehri Bey, parlayacak ağız dalaşını bastırmak için annesiyle karısı arasında acayip bir vaziyet alır.

Kaynana — Dırdır ne görüşüyordunuz? Ben gelir gelmez şıppadak lakırdıyı kestiniz.

Gelin put gibi inatçı, haşin sükûnetini muhafaza eder. Şehri Bey çarpışmayı hafifleştirmek için iki cisim arasına konan balon gibi söze atılarak:

— İçki yasağına[1] dair konuşuyorduk.

— İnsan karısıyla içki lakırdısı eder mi?

Gelin iskemle üzerinde fırradak dönerek:

— Eder! Bundan sonra kadın her meseleye karışacaktır. Her şeyde, her şeyde onun görüşü alınacaktır. Koca vücudunla, kalın kafanla salapurya gibi sen söze yanaşma öyle.

Kaynana — Mademki kadın her şeye karışacakmış, ben niçin susayım?

Gelin — Doğurmak bereketinden kaldıktan sonra kadın kadın değildir...

Kaynana — Kadın değildir de ya nedir?

Gelin — Oğullarının, kızlarının, gelinlerinin, torunlarının üzerine baş belásıdır.

Kaynana — Sivri dilli edepsiz...

---

1 Men-i Müskirat Kanunu olarak bilinir. I.TBMM tarafından 14 Eylül 1920 tarihinde çıkarılan alkollü içeceklerin yasaklanması kanunudur. Yaklaşık 4 yıl uygulandıktan sonra 9 Nisan 1924'te kaldırılmıştır.

Gelin — (Dilini çıkararak) Nah işte, sivri mi yassı mı gör!

Kaynana — Şeytan görsün, yılan karı!

Şehri Bey — Karıcığım... Anneciğim... Allah aşkına susun. Ne yapıyorsunuz? Ara yerde ben eriyorum, bitiyorum.

Kaynana — Karının bana öfkesi nedendir biliyorum. Meliha ailece buraya taşınmışlar. Sefa geldinize gittim. Kabahatim bu...

Gelin — Bana nispet olsun diye gittin.

Kaynana — Onunla sana niçin nispet yapayım?

Gelin — Benden evvel oğluna Meliha'yı alacakmışsın.

Kaynana — Öyle bir söz olduydu. Fakat kısmet değilmiş, oğlum seni aldı. O da başkasına vardı. Artık şimdi bunu uzatacak ne var?

Gelin — Çok arzu etmişsin, çok uğraşmışsın, ama olmamış.

Kaynana — Allah'ın bildiğini kuldan ne saklayayım... Pek istedimdi ama işte benim talihsizliğim, oğlumun bahtsızlığı bir türlü olamadı...

Gelin — Oğlunun bahtsızlığı mı?

Kaynana — Öyle ya... Meliha senden güzel, zeki, edepli, dirayetli, iyi huylu, asil bir kızdır. Senin gibi vara yoğa dilini çıkaran kenar dilberi değil... Talihimiz olaydı işte ona düşerdik.

Şehri Bey — Anne, anne... Böyle münasebetsiz sözlerle niçin dirliğimizi bozuyorsun? Ben karıcığımdan memnunum. Talihime bin defa şükrediyorum.

Kaynana — Anan olduğum için senin gönlünü kendiminki gibi bilirim. Memnun değilsin ama ne yapalım, bu yılan tabiatlı karıya bir defa düştün. Namus belası, "Şerrine lanet!" diyerek çekip gidemiyorsun.

Bir fırtına gibi yerinden kabaran Bahriye Hanım iki yumruğunu kalçalarına dayadıktan sonra gözlerinin alevlerini kocasının suratına saçarak:

— Söyle bakayım Şehri, öyle mi diyorsun?

Şehri Bey — Vallahi değil karıcığım, hâşâ! Benim ağzımdan böyle bir söz çıktı mı?

Bahriye Hanım — Çıkmadı da bunak anan senin tarafından vekaleten bu yolda saçmalar savurmaya nasıl cesaret ediyor?

Kaynana — Cesareti mesareti yok. Oğlumu büyüledin. Ağzını, dilini bağladın. Zavallıcık bir mektep çocuğu gibi karşında kem küm edip duruyor. İçindekini söyleyemiyor ki. Ben oğulcuğumun kalbini bilirim diyorum sana... Ben onun anasıyım. O benim yüreğimden koptu. Sen kim oluyorsun?

Bahriye Hanım — Karısı...

Kaynana — Oh elkızı, bir sözle yakın, bir sözle uzak...

Bahriye Hanım — Aman yavaş gel cadı. Hâlâ Sultan Aziz zamanı zihniyetiyle yaşıyorsun. Bundan sonra kocalar karılarını değil, isterlerse karılar kocalarını boşayacaklar. (Kocasının arkasına iki yumruk indirerek) Kadınlar erkeklerini dövecekler, kadınlar asırlarca çektikleri Asya tarzı esarete tepki devrindedirler. İntikamlarını alacaklar... Paşalar, beyler, efendiler Ankara'da değil, arş-ı âlâda meclis kursalar Havva kızlarıyla baş edemeyeceklerdir. Muharebeden sonra erkek azalmış, kadın çoğalmışmış. Daha iyi ya, demek ki sayıca erkeklerden fazlayız, bizim dediğimiz olacak. Şehri, ananın terbiyesini vereceksen ver, veremeyeceksen güçsüzlüğünü itiraf et! Yapacağımı ben bilirim.

Kaynana — Ay merak ettim. Söyle bakayım, ne yapacaksın?

Bahriye Hanım — Kocamla şimdi şurada deniz kenarındaki Apostol'un meyhanesine gideceğim... (Başparmağıyla ağzına doğru içki işareti yaparak) Atacağım, atacağım, atacağım... Bir güzelce kafayı tuttuktan sonra gelip seni paklayacağım.

***

O akşam Bahriye Hanım kocasıyla birlikte Apostol'un gazinosuna giderler. Gaz tenekelerine dikilmiş boru kahkaha çiçekleri arasında denize karşı otururlar... Tabakların, bardakların temiz olması tekrar tekrar tembihlenerek mezeler, biralar ısmarlanır.

Halka izin verilmesi büyük bir lütuf şeklinde yeni müjdelenen bu soğuk içkiyle serinlemekteyken meyhaneye tanıdık bir çift daha gelir. Bu ikisi de karı koca, Ferdi Bey'le Adalet Hanım. Bunlar da bitişik masaya otururlar, bardak bardağa tokalarla konuşmalar, gülüşmeler başlar.

Cadaloz kaynanasının hücumlarıyla kanı dönen, sinirleri gerilen Bahriye Hanım hiddetini birayla yudum yudum söndürürken neşeli bakışlarla söze girişir:

— Bugünleri gösteren Hüda'ya bin hamdüsenalar, kadınları kafesten kurtaran Cumhuriyet'e sonsuz şükranlar... Oh, hele Türk kadını boza içmekten kurtuldu! Ahirette Kevser vaadiyle dünyadaki bütün içkileri haram eden bol çakşırlı sofu, kalın kafalı bütün gericileri etrafına topla da Vefa'nın mırmırık[1] dolu mermer küpleri içine dalıp çıkın. Ayranla, şerbetle neşesiz karnını şişiren bir millet hiçbir vakit şampanyayla düşünenlere yetişemez.

Tokalar... Kahkahalar... Kime söylendiği pek belli olmayan, "Yaşasın!" sedaları...

Adalet Hanım — Şimdiye kadar kadının hiçbir yerde sesi, eleştiri hakkı yoktu...

Bahriye Hanım — Eleştiri hakkı, herhangi bir meselede korkusuzca, en doğru ve en açık söyleyenindir.

Adalet Hanım — Hükümetin bir zamandır içki hakkındaki yasağına ne dersiniz?

Bahriye Hanım — Hükümet bu hareketiyle değil yasaklamak herkesi içkiye teşvik etti, hırslandırdı. Bu yasaklamadan sonra içkiye rağbet yüz katı arttı. En pis, zararlı rakılar üç dört yüze satıldı. Bütün meyhanelerde küp dibi tortularına kadar bayat sermayeler sürüldü. Hiç kullanmayanlara bile iştah geldi. Her tarafta yeniden imbikler ısmarlandı.

Ferdi Bey — Bir şeyi yaymak istiyor musunuz? Yasaklayın.

Adalet Hanım — Açık olmayan bir yasak... Hükümet kapalı şişe, açık şişe, dam altında, damsız yerde içenlerle,

1 Bozanın fazla mayalanmış (ekşimiş), içinde alkol barındıran hali.

kendini bilecek, bilmeyecek kadar sarhoş olanlar, bir okkadan fazla eksik gibi ölçüsüz, ölçeksiz, vezinsiz, tartısız, uygulanması imkânsız muammalarla oynarken sokaklar ayyaş naralarıyla inliyor; polis her gün birbirini vuran, öldüren en dehşetli sarhoş olaylarını kaydediyordu.

Ferdi Bey — Haklısın karıcığım, bir şey ya yasak edilir ya edilmez. Yasa koyucularla beraber ya hepimiz ellerimizi göğüslerimize koyarak bu uğursuza içtenlikle tövbe etmeliyiz yahut içenlerin keyiflerine dokunmamalıyız. Suiistimale müsait yarım düzen kanun olmaz. Nüfuz ve haysiyetini kırdıracak şekilde kanun yapmak vebaldir. Yasaklı bir günde bağıran sarhoşu çalyaka etmeli, en ağır cezaya çarptırmalı. Kanunun nüfuzu amansız olunca ve daima ruh bulunca tısss ses kesilir. Habire aflarla iptal edilmek için kanun yapılmaz. Sonra halk hükümetle yüz göz ve polise karşı itaatsiz olur. Yasak esnasında polisin kendi eliyle, kendi vukuat defterine sarhoş polislerin halka saldırılarını kaydetmesi ne acıdır.

Adalet Hanım — Bey, bilirsin ki yasaktan evvel boğazıma bir damla içki girmemişti. Sen evde yalnızca içerken iç sıkıntısıyla beni de zorlardın. Şöyle böyle bir iki defa tattım. Hoşuma gitti. Şimdi içiyorum.

Bahriye Hanım şıkır şıkır iki bardağı birbirine vurarak:

— Garson, gel mezeleri tazele, bira getir! Ah ne iyi, ne iyi... Hayatın elemlerini ara sıra bu kadehlerin dibinde boğmak... Kaynanamın cadalozluğunu unutur gibi oldum.

***

Birkaç şişe daha atıldıktan sonra kafalar tatlı bir neşeyle dumanlandı. Hanımlar masaların mermerleri üzerinde usul tutarak hafiften okumaya bile başladılar.

Köşeye sıkışmış ihtiyar ayyaşın biri, önüne göstermelik bir şişe bira koydurduktan sonra koltuğunun altındaki pencere sövesine fincan içinde rakı taşıttırıp duruyordu.

Garson dolusunu getirip boş fincanı aldıkça:

— Getir yavrum, getir. Dünyada bu yasak rakı kadar lezzetli bir şey tatmadığımı söylersem inan. Nur olsunlar. İçkinin kıymetini iki katına çıkardılar. İçen zevkini duyuyor,

satan ihya oluyor. Dam altında içilirmiş de dışarda içilmezmiş. Yan cebime koyuver bu lafları. Evvelden bir dam altında gizlenen şeyler şimdi hep açıkta oluyor. Yavrucuğum Niko, şimdi rakı nerede içilmiyor sen bana söyle. Şirket[1] vapurlarında mı? Seyr-i Sefain[2] tontonlarında mı? Trende mi? Tayyarede mi? İzmir'de mi? Ankara'da mı? Günde on bin, yirmi bin kişi içiyor; iki kişi tutuluyor. O da enayice hareket ettikleri için... Selâtin meyhanelerin[3] imbikleri dolup dolup boşalıyor. Ayda yılda bir yakalanan ya oluyor ya olmuyor. O da malını sigorta etmesinin yolunu bilmediği için... (Fincanı işaret ederek) Dünyada bu sıvının önünde durabilecek kuvvet tasavvur edilebilir mi? Rakının içmesi yasak, yapması yasak, satması yasak, ithali yasak. Söyle bana yavrum, sizin bodrumdaki küplere, damacanalara bu meymenetsiz şey yağmur borularından mı akıyor? İçki yasak namına böyle bir revaç devresine girdi. Zavallı Mazhar Osmancığım[4] Hilal-i Ahdarın sembolü yeşil dudusu gibi tünediğin kürsülerde sen çırpına çırpına haykır dur. Sen içkili kafaların bozulmuş beyinlerine dokundurduğun uzman parmağını halka kaldırarak nefretli bir şefkatle tehlikeyi haber veriyorsun. "Zehirden şifa beklenilmez, onunla zevk edilmez. Eğer bu geçici cinnet bir zevk sayılabilirse, emin olunuz, tedavim altında bulunan biçarelerin içinde bu zevklenmede size kat kat üstün gelenler vardır" diyorsun... Ah, bilimin hayırsever, çalışkan evladı. Sözün çok doğru, lakin ben akıllı zamanlarıma bu geçici cinneti tercih ediyorum. Hastanende bana bir

---

1 Şirket-i Hayriye. 1851'de kurulan ve 1854'ten 1945'e kadar Boğaziçi'nde yolcu ve yük taşımacılığı yapan gemicilik anonim şirketi.

2 Eski adı İdare-i Mahsusa olan, II. Meşrutiyet döneminde (1910) Seyr-i Sefain adıyla yeniden düzenlenen deniz taşımacılık idaresi, Denizyolları.

3 Büyük ve geniş olmaları sebebiyle gedikli meyhanelere Abdülaziz devrinin sonlarına doğru verilen isim.

4 Mazhar Osman Usman (1884-1951) Türkiye'de modern psikiyatrinin temelini atan doktor. Tıbbi toplantılar ve halkı bilinçlendirmek üzere konferanslar düzenlerdi. Bunlara, dönemin pek çok edebiyatçısı gibi, Hüseyin Rahmi Gürpınar da katılırdı. Mazhar Osman alkol ve uyuşturucu maddelerle mücadele amacıyla 1920'de Hilâl-i Ahdar (Yeşilay) Cemiyeti'ni kurmuştur.

hücre hazırla. Beni nasıl iyi edeceğini sana söyleyeyim, hasta beynimin üzerine birkaç kova ispirto dök.

Garson Niko yarıdan çoğunu anlamadığı bu saçma sapan sarhoş sözlerini açık ağızla dinlerken karşıdan hanımlar ezgili makamdan aheste aheste şarkıya girişirler:

İç bâde güzel sev var ise akl u şuurun
Dünya var imiş ya ki yoğmuş ne umurun

Sarhoş — Vay anam babam, buna can dayanır mı? Haydi Niko, böyle fincan fincan başa çıkmayacak. Yarım okkalığı doldur, getir iskemlemin altına koy.

Niko — Yasaktır beybaba, sonra hepimiz ceza veriyoruz.

Sarhoş — Getir ulan, anasını sattığımın dünyası! Polis mi gelecek? Jandarma mı? Birkaç tek ikramla gönüllerini alırım. Tenezzülen İstanbul valisi[1] teşrif buyursalar bir iki toka ile işi geçiştiririm. Her zaman ziyafetlerde şampanya içilmez ya! Yasaktan sonra rakılar ne hale geldi, tatsın da anlasın. Vazifesidir. Bu soyucu zamanın vergiye tâbi kılmadığı yalnız karı koca arasındaki gizli muamele kaldı. Bu ihmal de kontrolün zorluğundan olsa gerek. Hayde bre fiye...[2]

Garson gider.

Hanımlar şarkıyı değiştirirler:

Çekme elem-i derdini bu dehr-i fenânın
Al destini bûs eyle heman pir-i mugânın
Sunsun sana bir bade ki rahat bula cânın
Anlarsın o demde nicedir zevki cihânın
Nakarat
Zevk ister isen mey ile meyhanede vardır.
Her ne var ise hâlet-i mestanede vardır[3]

---

1 Sabık [önceki] vali zamanında yazılmıştır. (Yazarın notu)

2 (Rumca) Fiye: Git.

3 Güftesi Mehmet Sadi Bey'e, bestesi Hacı Arif Bey'e ait suzinak makamında şarkı. Günümüz Türkçesiyle: "Çekme derdinin acısını bu fani dünyanın / Al elini öp hemen yaşlı meyhanecinin / Sana bir içki sunsun ki rahat bula canın / Anlarsın o zaman nicedir zevki dünyanın // Zevk istersen içki ile meyhanede vardır / Her ne varsa sarhoşluk halinde vardır"

Sarhoş — Kimdir bu manasız yasağı çıkaran? Rakı asıl bundan sonra içilecek. Eski zamanlarda varını yoğunu feda etsen meyhanede böyle genç, güzel hanımlara türkü söyletemezdin. Bu zevki kırk çıplak dilberle hamama giren sakalları mücevherli sultanlar bile sürememişlerdir. Mazhar Osmancığım *observasyon*[1] defterini aç, bundan sonra işitilmemiş şeyler kaydedeceksin. Evvelden yalnız babalar sarhoştu. Şimdi analar da dünya gamını ispirto içinde eritmeye başladılar. Bir çift "alkoliğin" kanından meydana gelecek cenini düşün. Eczane camekânlarında şişe kavanozlara konmuş türlü türlü hastalık numuneleri, sakatlık turşuları seyredeceğiz. Ah, ah, hanımlar ne de güzel okuyorlar. Ömrüm artıyor. Fakat şimdi onların burada tatlı tatlı gülüp eğlendiklerine bakmamalı, evdeki halleri pek geçimsiz, dalacandır. Dört karı aldım, bıraktım. Şeri[2] çilemi doldurdum. Artık beşinciyi denemek istemem. Şimdi kiralık nazeninlerle yaşıyorum. Yalnız Arnavutköy'ünde çilek, Çamlıca'da kiraz, Yedikule'de marul yetişmez; bu memleket sinirli kadın fideliğidir. Benden yana paso! İmamın duasıyla artık başıma telli pullu bir bela almak arzusunda değilim. Ortada yarı gizli bazı laflar dönüyor, nikâhla beraber bütün içtimai kanunlar kaldırılacakmış. Bunun için her diyarda el altından çalışan gizli cemiyetler varmış... Oh ne âlâ, masrafından korkarak karılarını boşayamayan birçok biçare sevinecek... (Haykırarak) Ulan Niko, hani ya?

Niko acayip bir sırıtışla gelerek:

— Ne istiyor?

— Ne mi istiyor? Şimdi açarım ağzımı ha! Şişeyle getirmedin bari fincanlara devam et. İşitmiyor musun be domuz, hanımlar suzinaktan okuyorlar! Rakısız durulur mu burada! Bu bülbüller birkaç gün daha böyle şakırlarsa bu yasak zamanında vallahi müşterilere rakı yetiştiremezsiniz, banker olursunuz. Haydi, ligora[3] bre...

---

1 Müşahede, gözlem.

2 Şeriatla ilgili, İslami kanun ve hükümlerle ilgili olan.

3 (Rumca) Grigora: Çabuk.

— Usta söylüyor ki yasaktır...

— Ulan karşıda hanımlar oluyor. Öbür köşedeki şu efendiler olmak üzere... Ben oldum. Bundan sonra mı yasak çıkarıyorsunuz? Rakının okkasını bin beş yüze satmak istiyorsunuz, maksat bu... Çağır bana ustanı!

Çırak gider. Şişko karnından dombay kıçına doğru kirli bir önlük dolamış, katmerli çenesinde bir parmak kırçıl sakal sürmüş fıçı gibi bir herif gelir:

— Ne isteyor beyimu?

— Rakı...

— Veremem.

— Niçin?

— Yasaktır.

— Şimdi bana kızından kısrağından başlatma!

— Bira isteyorsan verezeyim ama raki veremem. Kanun böyle...

— Deminden beri fincan içinde gönderdiğin rakı değil miydi?

— Hatır için üç dört tane gönderdim. Fazla veremem...

— Sen nizamnameyi okudun mu?

— Okumaya bilmiyorum...

— Nizamname üstü kapalı yerde her türlüsü içilir diyor. Bak burası salaş, üstü padavra[1] tahtalarıyla örtülü... O nizamname sarhoşları üzüp meyhanecilere on misli fazla kazandırmak için yapıldı. İçki katiyen yasaktır denmiyor. Kırk dereden su getiriyorlar. Ne dendiğini ne yazanlar biliyorlar ne okuyanlar anlıyorlar. Hep bu belirsiz sözler, her ağızda türlü gülünç yorumlara uğrayan dedikodular rakının sürümünü artırmaktan başka bir manaya gelmez. Hiçbir idare bu yasak dönemindeki kadar meyhanecilerin yüzlerini güldürmemiştir. Haydi, benim gıdamı gönder. Yoksa rakı fıçılarını sakladığın yeri gider hükümete ihbar ederim...

Apostol telaşla fırtınada çalkanan şamandıra gibi bacaklarının üzerinde sallanarak:

---

1 Köknardan ve ladinden elde edilen, çatı örtüsü olarak kullanılan ince tahta.

— Nerede var raki fuci?

— Ben biliyorum...

— Söyle nerede?

— İşte bir tanesi karşımda duruyor: Sen.

— Ben?

— Öyle ya, senden âlâ rakı fıçısı mı olur! Beş dakika yanında oturan kokudan yirmi beş dirhem[1] atmış kadar sarhoş olur be herif! Bu latif koku senin üzerine nereden siniyor böyle?

— Söyleme beyefendi böyle, sonra üstümde arayacaklar. Bir dirhem koku için kim bilir kaç lira ceza koyacaklar...

— Korkma be... Midelerdeki ispirtonun miktarını tayin için henüz böyle bir sondaj aleti icat edilmedi. Edileydi yasak sözünü ağza almaya kim cesaret gösterebilirdi. Sarhoşu tevkif etmeye, cezalandırmaya kalkana derhal bu aleti kullanarak, "Efendi, sen evvela kendi midenin cezasını ver. Sonra benimkinin hesabına bakalım" denirdi. Apostol, mademki nizamnameden bir şey anlamıyorsun, barodan ıskartaya çıkarılmış avukatlardan birini çağıralım, bize bunun metnini yorumlasın. Katalavis?[2] Beni iyi dinle. Nizamnamede üstü kapalı yerde içilir diyor. Üstü kapalı ama nasıl? Kiremitle mi, çinkoyla mı, betonarmeyle mi? Açıklık yok! Bundan dolayı çadır altında içilebilir. Şemsiyeni açar, altına sığınır, sokak ortasında rahat rahat atarsın. Kendini tütsülüyormuşsun gibi başına bir örtü çeker, rakıyı dikersin. Yahut Bektaşi gibi kadehin üzerini avcunla kapar, demcağızını yuvarlarsın. Bundan dolayı cürmümeşhut halinde seni kimse yakalayamaz. Çünkü bu hareketinle kanunun metnine zerrece muhalefette bulunmuş olmuyorsun...

***

Burada meyhaneciyle sarhoş cebelleşirlerken öbür tarafta sayıları artan biralar hanımların nazik başlarını epeyce döndürmüştü. Şarkılar ahesteden tize doğru yükselme teh-

---

1 Yaklaşık 3 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü birimi.

2 (Rumca) Katalavis: Anladın?

likesini gösterince kocaları biraz telaş aldı. Lakin Şehri Bey, karısının yasak edilen şeyi yapmaya hırslanan bir inatçı olduğunu bildiği için açıktan açığa itiraza cesaret edemeyerek içinden kıvranmaya başladı.

Ferdi Bey karısına söz anlatmakta daha cesur davranarak kulağına, fakat ötekilere de işittirecek şekilde:

— Adalet, dedi, şarkının perdesi gittikçe yükseliyor.

Adalet Hanım — Daha yavaş mı söyleyelim?

Ferdi Bey — Bütün bütün kesseniz daha memnun oluruz...

Adalet Hanım — Ah, ne var bey? Burası köy gazinosu, kimse yok...

Ferdi Bey — Ben görüyorum. Camekânların dışında beş on seyirci peyda oldu. Türk kadınının gazinoda içmesi ve sonra da çalıp çağırması bu muhitin pek garip gördüğü, belki de hazmedemeyeceği bir fenomendir. Eğlenceyi tadında kesersek iyi olur sanırım.

Şehri Bey bu sözlerden biraz cesaret alarak:

— Birader pek haklı söylüyor. Bakın uzaktan bir polis dolaşıyor.

Ferdi Bey — Evet, evet. Polis Hakkı Efendi görevine bağlı, pek terbiyeli bir çocuktur. Gelip bir şey söylemiyor fakat uzaktan kendini göstermesi kâfidir. Anlamalıyız. Ona da bir mesuliyet gelmesin... Zaman acayip...

Bahriye Hanım erkeklerin bu uyarılarını kadınlığa karşı bir baskı, bir saldırı kabul ederek evvela sarardı. Sonra yerinde kaynaya kaynaya bira şişesini sert sert mermere vurarak:

— Garson koş, bira getir!

Hanımın bu kabarışını pek hayra yoramayan arkadaşları birbirine acayip acayip bakışırlarken o, kalbinin kırgınlığını sesinde dalgalandırarak:

— Beyefendiler, bir cinayet işlemiyorum ki beni polisle korkutuyorsunuz. Biz şurada iki kadınız. Siz de kocamızsınız. Köy halkı için bu hakikat, ispata muhtaç bir şey değildir. Kocalarımızla beraber şurada birkaç şişe bira içip eğle-

niyoruz. Polisin bizi korkutmak için karşıdan umacılık yapmaya ne yetkisi var! Evimde "oh" diye bir nefes alamam, çünkü acuze suratıyla derhal karşıma kaynanam çıkar. Sokakta polis! İki adım ötede hoca! Bu memlekette keyfinizce eğlenmek istediniz mi konunuz komşunuz, bütün mahalle, bütün şehir itiraz eder, karşı çıkar... Açık, mertçe eğlenceye tahammül edemezler. Fakat gizli ahlaksızlık içimizi kemirir durur.

Ferdi Bey — Hanımefendi, bira azıcık başınıza çarptı sanırım...

Bahriye Hanım — Belki...

Ferdi Bey — Bir iki söze müsaade eder misiniz?

Bahriye Hanım — Müsaade ne demek... Herkes hürdür, dilediğini söyleyebilir. Fakat yalnız aramızda açılan şeyin bir hak ve mantık düellosu olduğunu unutmayın, bahsi kaybeden silahını aşağı indirmelidir.

Ferdi Bey — Şüphesiz...

Bahriye Hanım — Buyurunuz...

Ferdi Bey — Bendeniz bu gibi bir yerde, değil sizin gibi terbiyeli bir aileye mensup aydın bir hanımın, şöyle böyle bir erkeğin bile içip de türkü çağırmasını hoş göremem.

Bahriye Hanım — Affedersiniz beyefendi, siz kendi fikrinizi yanılmaz bir ölçü sayarak keyfinize göre hüküm veriyorsunuz. Sizin hoşunuza gitmeyen bir şey bana ve bir diğerine pek hoş gelebilir.

Ferdi Bey — Hayır. Hoşa gitmek ile yapılacak şeyin, affedersiniz, âdet ve adaba uygunluğu arasında bir uçurum vardır. Hoşa giden her şey her yerde yapılamaz. Ve her terbiyeli insan bu fikirde benimle beraberdir...

Bahriye Hanım — Bunlar modaları çoktan geçmiş lakırdılar. Bununla birlikte her iki taraf için bir yorgunluk olsa da münakaşadan kaçmayacağım... Siz terbiye kelimesinden ne anlıyorsunuz? Evvela bana onu izah edin...

Ferdi Bey — Huzurunuzda bunu izah etmeye utanırım. Çünkü bu kelimenin tarifini benden işitmeye muhtaç olmadığınıza kesinlikle eminim.

Bahriye Hanım — Terbiyeli insan, terbiyeli hayvan, terbiyeli maymun...[1] Görüyorsunuz ki kelimenin kendisinde bir asalet yok. Bir insana, bir köpeğe, bir ayıya da söylenebiliyor. Şimdi size sorarım. Kendi ormanında, ininde kendi halkı, doğal huy ve âdetleriyle yaşayan bir ayı mı makbuldür yoksa terbiyeci bir Çingene'nin sopasından korkarak seyircilerin karşısında göbek atan hayvan mı?

Ferdi Bey — Hanımefendi, çok zekisiniz. Lakin ona bir istikamet verecek rehberlerden yoksunluğundan dolayı coşkun zekânız yolunu şaşırmış.

Bahriye Hanım — Böyle komplimanlarla sözümü kesmeyin. Terbiye demek herhangi bir mahlûkta yaradılıştan mevcut olmayan bir şeyi ona tehditle, dayakla, işkenceyle zorla aşılamaya uğraşmak demektir. Bunun için terbiye, medeniyet hilekârının yüzümüze sürmeye çabaladığı bir sahtekârlık yaldızıdır... Hepimiz görünüşte medeni, fakat içimizde bir türlü değişmeyen fıtratımızla yaratılmış insanlarız. Bugüne kadar gelen geçen filozoflar, felsefeler, türlü türlü terbiye usulleriyle neyi başardılar? Ortadan kaç hırsız, kaç cani, kaç zinacı eksildi? Çünkü fiilde samimiyet yok. Hükümetler görünüşte ne şekil alırlarsa alsınlar insanlara hâlâ efendisine gelir getirmek için yetiştirilen zavallı bir ayı terbiyesi veriliyor. İşte onun için insanı da hayvanı da kendi ilkel vahşetindeyken severim. Çünkü tıynetlerine hile katılmayanlar ancak onlardır. İnsanın doğal hali terbiyesizliğidir. Bizi ayıplarlar, bize gülerler, bizi kanuna çarptırırlar vs... Bu tür korkularla terbiyeli görünürüz. Bu sosyal endişeleri kaldırın, hepimizin nasıl arsız, hayâsız, hırsız, vicdansız olduğumuz derhal meydana çıkar. Falcı olmaya hacet yok. Kocamın gönlünü size açık bir kitap gibi okuyabilirim. O şimdi benden taze, benden güzel bir kadın almak ister. Fakat birtakım mecburiyetlerle bu arzusunu gizli tutmaya uğraşır. Ben de keza onun bu saklı hıyanetini aynı sinsi hisle öderim. Ferdi Bey, sen de karına karşı böylesin, Adalet de sana

1 Terbiyeli kelimesi burada "eğitimli, eğitilmiş" anlamındadır.

karşı aynı kalbi taşır. Ben de size bu hakikatleri bu kadar açık söylemezdim ama bira biraz başımı döndürdü, terbiye hissimi zayıflattı. Cesaretlendim. Korkmayınız terbiyeli insanlar, biraz daha ileri varacağım. Şimdi farz edin ki mesela şu karşıdaki efendinin cüzdanında beş bin lira var. Bende beş para yok. Tutulmamak şartıyla ben bu parayı aşırmak isterim. Bu hırsızlığımı hafifletmek için birçok mazeret de bulabilirim. Böyle şeylerde insan, yalnız insan kardeşlerini aldatmaz; kendi kendini de kandırabilir. Bir lokma ekmek için âlemin kıvrandığı böyle bir kıtlık devrinde o herif de bu mühim miktarda parayı toplumdan kim bilir nasıl çalmıştır? İşte terbiyeli insan budur efendim. Siz bu hakikatleri kabul etmezseniz benden fazla riyakâr olduğunuzu ispat etmekten başka bir şey yapmış olmazsınız.

Ferdi Bey — Fakat hanım kardeşim, biz buraya böyle garip meseleler halletmeye değil, eğlenceye geldik.

Adalet Hanım — Kardeşçiğim, biz erkeklerle baş edemeyiz. Onların bize karşı bin bir hakları, kuvvetleri, silahları vardır. Biriyle mağlup olurlarsa ötekini kullanırlar.

Bahriye Hanım — Bizimkiler takdir edilmedikten sonra ben onların hiçbir hakkını tanımıyorum. Bu zamana kadar erkek kadına karşı sopa kullanırdı. Biz bugün onların karşısına yalnız mantık ve adalet silahıyla çıkıyoruz. Kadın nazik vücuduyla gerine gerine baskı kabuğunu kırıyor. Bugün erkeğin baskısı reddedilip, kadının hakkı teslim olunuyor. Asır bizim lehimizedir kardeşim... Lakin hani ya biralar gelmedi, ben istedikçe siz garsona aksini mi işaret ediyorsunuz?

Şehri Bey biraz süklüm püklüm:

— Bahriyeciğim, üzülüyorsun. Bırak şu sözleri, eğlenelim. Asır sana bana zahmet vermeden bu meseleleri hallediyor.

Bahriye Hanım — Bira içiyorum men ediyorsunuz, şarkı söylüyorum men ediyorsunuz, mantığımı men ediyorsunuz. Baskınızla beni boğacaksınız. Hür olmak isteyen kadın erkekten kaçmalıdır.

Şehri Bey — Elmasçığım, hafiften okudunuz, ses çıkarmadık. Lakin böyle bir meyhanede kendinden geçmiş bir

sarhoş gibi haykırmak senin hanımlığına, bizim efendiliğimize yaraşır mı? Vahşeti medeniyete tercih edebilir, bütün sözlerimi sahte bir terbiyeden doğan riyakârlıklar sayabilirsin. Fakat bizim de bu toplum içinde bir mevkiimiz, bir seviyemiz var. Haysiyetimizi korumaya mecburuz. Kadının hür olmasını isterim ama bir Çingene karısı gibi sokak ortasında türkü çağırıp göbek atacak kadar değil...

Bahriye Hanım — Şehri, benim sözlerime sen böyle uluorta itiraz edemezdin. Bu cüreti Ferdi Bey'den aldın. Zamanı gelince bunun acısını çıkarırım. Yalnız şimdi mantığınızın mantığım karşısında ne kadar cılız kaldığını bir daha ispat etmek isterim. Ben bu birayı susmak için içmedim. Beni dinlemeye mecbursunuz.

Ferdi Bey — Zekânızın hayranıyız. Şimdiki hayata uygulanmaları mümkün olamasa da sözlerinizi lezzetle dinliyoruz. Buyurunuz...

Bahriye Hanım yeni gelen biradan neşesini tazeledikten sonra:

— Karın doyurmak için sokakta makamla göbek atan Çingene karısının bu pek doğal hareketini iğrenç buluyor ve beni bundan men etmeye çalışıyorsunuz. Bu yaldızlı hapınızı ne birayla, ne limonatayla, ne şerbetle, hiçbir şeyle yutamam. Türk kızları musiki, şan öğrenmeye Avrupa'ya gidiyorlar. Az zaman sonra bu sanat o kadar ucuzlayacak ki sokak ortalarında mandolinleri, gitarları boyunlarına asılı, kemanları koltuklarında gruplar göreceksiniz. Bunlar nafakalarını toplamak için her kahveye, gazinoya, meyhaneye girip çıkacaklar. Türk kızı pek adi barlarda, önü sarhoş dolu pis sahnelerde göbek atacak, arada bir kulise girerek piçini emzirip yine çıkacak... Eğer bu hal bu millet için büyük bir zillet, felaket ise sen bugün niçin yalnız karını düşünüyorsun be adam, neslini düşün. Sensiz bensiz kalacak kızımızın yarın o sahneye ineceği ihtimalini niçin aklına getirmiyorsun? Beyefendiler her şeye izin var, fakat asrın o uğursuz terbiyesine uymak şartıyla. Ninelerimiz hamama, şimdiki hanımların baloya gittikleri kıyafetten daha kapalı girerlerdi. Ben şimdi

yarı bedenime kadar soyunarak pudralara, lavantalara bulandıktan sonra üç dört yüz liraya çıkan püften bir elbise içinde, kocamın gözleri önünde diğer bir erkeğin kolları arasına atılıp elektrik ışıklarının süslü şelaleleri altında baygın bakışlarla fırıl fırıl dönersem, itiraz değil, medeni ağızların takdirlerini kazanacak yüksek bir marifet göstermiş olurum. Burada şarkı söylemekle orada bir piyanonun önünde çırılçıplak haykırmanın veya çapkınlığını frakın medeniyetiyle örten açgözlü bir delikanlının nefesleriyle tütsülenerek dans etmenin farkını sizden sorarım...

Bu nutkundan sonra Bahriye Hanım birkaç defa dilini çıkararak ilave etti:

— İşte ben âlemi böyle eleştirir; böyle zeklenirim...

***

Bu esnada gazinoya bir Türk aile daha geldi. İki hanımla iki bey... Bahriye Hanım birdenbire öfkeli bir tavır alarak kocasına:

— Gördün mü?

— Evet...

— Tanıdın ya?

— Şüphesiz...

— Meliha ile kocası, küçük kız kardeşiyle eniştesi...

— Evet, ta kendileri...

— Fakat biz buradayken onların üzerimize gelişlerini ben sırf tesadüfe yoramayacağım.

— Ya neye yoracaksın?

— İşin içinde bir danışıklık, dönüşüklük olduğuna...

— Kuşkularına bu kadar mağlup olma Bahriye... Bu hal tesadüflerin en sadesidir.

Karşıki aileden dört el bu tarafa selam verdi. Bu yandan yalnız üç el karşılık verdi. Bahriye Hanım selama katılmadığı gibi pek aşikâr bir kızgınlıkla sarardı, somurttu, nemrutlaştı. Asabi bir titremeyle sarsıla sarsıla kocasına:

— Sen niçin selamlarını aldın?

— Verilen bir selamı almamak!

— Evet, almamalıydın, almayacaktın...

— Bu kadar terbiyesiz olmama nasıl tahammül edecektin?

— Bu pek lüzumlu terbiyesizliğine memnuniyetle tahammül ederdim. Fakat şimdi bu lüzumsuz terbiyene tahammül edemeyeceğim. Anlıyor musun beyefendi?

— Aman Bahriyeciğim, kendine gel...

— Ben kendimdeyim. Bir yere gitmedim...

— Bağırma, çok rica ederim...

— Ben bu meyhaneye kurallara göre konuşmak için gelmedim. Bağırırım. Canımın istediği perdeden konuşurum.

— Herkesin gözü bize dikildi. Yeni gelenler de şaşkın bakışlarla dinliyorlar...

— Dinlesinler. Ben zaten onlar işitsin diye bağırıyorum. O Mediha olacak karı varmaya can atıp da varamadığı bir erkeğin arkasından niye dolaşıyor? Hava değişikliği için İstanbul'un onca latif köyü varken lodosun sahile yığdığı süprüntülerle bostan fışkılarının arasında cayır cayır yanan bu köye niçin geliyorlar? Hep senin için... Ben bilmiyor muyum? Hep senin için, hep senin için... Bu apaçık! Kimi aldatacak? Beni mi? Seni mi? Yanındaki kocasını mı?

Ferdi Bey mahcup, telaşlı, ellerini ovuşturarak:

— Hanımefendi, şimdi güzel güzel eğlenirken...

Bahriye Hanım kısık bir kahkahayla:

— Durun bakalım. Daha içeceğim, eğleneceğim. Eczacının gramofonunu getirtip şu gazinonun ortasında kocamla fokstrot[1] oynayacağım. Karşıdan o karı çatlasın, patlasın!

Ferdi, Şehri'nin kulağına:

— Karınız deminden eksantrik fakat adeta filozofça fikirler saçıyordu. Şimdi sapıttı.

Şehri Bey aynı tedbirlilikle Ferdi'nin kulağına:

— Karım öyledir. Şimdi bir filozof gibi konuşurken beş dakika sonra yaptığını, dediğini bilmez bir çocuk kesilir. Aman avutmaya uğraşalım, bir rezalet çıkmasın...

---

1 20. yüzyılın başında Avrupa'da ortaya çıkan ve 1920'lerde asıl ününe ulaşan dört tempolu bir salon dansı.

Bahriye Hanım birasını doldurarak:

— Fiskos istemem. Lakırdınızı kimden gizliyorsunuz? İçimizde bir yabancı varsa söyleyin. Burası parlamento değil, gizli müzakere olmaz.

Ferdi Bey — İyi bir meze seçmek için konuşuyoruz.

Bahriye Hanım — Ben mezenin iyisinde kötüsünde değilim. İçki bol olmalı. İşte o kadar!

Şehri Bey — Mideni bozmamak şartıyla istediğin kadar...

Bahriye Hanım — Ben şart şurt tanımam. Arzularımın tatmininde ölçüye, tartıya, kimsenin emrine tâbi olamam... İçki yasağını çıkaranları vatana ihanetle itham ederim.

Önlerine biraları, mezeleri dizdirterek içkiye başlamış olan karşıki Meliha Hanım partisinden kahkahalar kopar.

Bahriye Hanım ufak bir yalpayla ayağa kalkarak:

— Meliha Hanımefendi, sözüm hoşunuza mı gitti?

Meliha Hanım — Pek...

Bahriye Hanım — Kocamın arkasından dolaşmakla iyi etmiyorsun.

Meliha Hanım — Kim dolaşıyor kocanın arkasından?

Bahriye Hanım — Sürtük, sen! Fakat aldanıyorsun. Çünkü senin kocan benim daha fazla hoşuma gitti. İstersen trampa edelim... Sen de benimkinden arzunu al...

Şehri Bey zapt etmek için karısının eteğinden çekerek:

— Bahriye otur yerine, ayıptır! Ne dediğini bilmiyorsun.

— Pekâlâ biliyorum. Sözlerimi beğenemedin galiba? Ne var, kıskanıyor musun? Yalan değil, kalbimi söylüyorum. Onun kocası senden fazla hoşuma gitti. Meliha senin için, sen Meliha için böyle gizli gizli sararıp solacağınıza iş açığa vursun. Karşıki beyefendi de aşüfte karısının ne mal olduğunu öğrensin de hesabını ona göre yürütsün... Bu rezalet ancak trampa usulüyle örtülebilir...

Karşıdan Meliha Hanım bira şişesinin dibini şiddetle tırınk tırınk mermere vurarak:

— Garson, bira getir! Şu karşıki edepsiz karıyla galiba bugün düello edeceğiz...

Bahriye Hanım — Edepsiz sensin, şıllık!

Meliha Hanım — Şuraya geldik, seni bir hanım sanarak selam verdik. Terbiyesiz, selamımı almadın...

Bahriye Hanım — Kaltak, sen selamı bana vermedin, kocama verdin...

Meliha Hanım — O kocan değil, koçan. Bedbaht adam. Gözünün önünde karısının başka bir erkeği tercih ettiğini işitiyor da ses çıkaramıyor... Kılıbık herif!

Bahriye Hanım — Ya seninki... Karısının başka bir erkeğe sevdalı olduğunu biliyor, meyhane meyhane bu zamparanın arkasından dolaşıyor da ağız açamıyor. Boynuzlu geyik!

İki tarafın erkekleri, karşı karşıya gittikçe parlayan hanımları susturmaya, teskin etmeye uğraşırlar.

Meliha Hanım kendisinden soğukkanlı olmasını rica eden kocasını göğsünden iterek hasmına bağırır:

— Evet, işte öyle, tıpkı dediğin gibi. Kocam başka bir erkeği sevdiğimi biliyor da ses çıkaramıyor. İkisi de bana tutkun, ikisinin de ruhlarına hâkimim. Ne yapacaksın bakayım?

Bahriye Hanım fırtınada tüten bir duman gibi eğrile büğrüle yerinden fırlayarak:

— Ucuz fahişe!

— Kontratlı orospu!

Bahriye Hanım bira şişesinin başından kavrayınca dişlerini sıkarak sinirlerinin bütün feveranıyla Meliha'nın başına fırlatır. Fakat mermi hedeften saparak karşıki camı şangır şungur yere indirir. Düşman tarafından aynı gülleyle karşılık verilir.

Hanımlar zaten pek fena nişancıyken içkiyle de iradelerini kaybetmiş oldukları için Allah korur, kafa göz yarılmaz ama gazinoda da sağlam cam az kalır...

Erkekler, saldırganların bileklerinden yakalayarak onları bütün şiddetleriyle öfkelerinin galeyanına kapılmalarını engellemeye uğraşırlarken, patlayan camların saçılan parçacıklarıyla kör olma tehlikesinde kalan ihtiyar sarhoş, demlendiği köşeden feryada başlar:

"Bu parasız tiyatro evvela hoşuma gittiydi. Çünkü şimdiye kadar bu kadar tuhaf ve natürelini seyretmemiştim. Zavallı bizim Dârülkadayıfçılarımız,[1] hamlelerinizde ne kadar samimiyetsiz ve sahtesiniz bir bilseniz. Hâlâ Louise'in adını Leyla koyarak Türk sanat tarlasına ecnebi tohumu dikmek illetinden kurtulamadınız. Adaptasyon, anladık. Fakat Frenk'in nesini evvela kendinize, sonra bize başarıyla uydurabildiniz? Söyleyiniz... Pipolarını dudaklarının köşesine sıkıştırıp, eller cepte, acayip yürüyüşle kafa tutarak sokaklarda artist cakası satan oyuncularımız, koyu koyu makyajla Avrupa'nın en ünlü sanatkârlarına yetişebilecekleri yanlışına düşen falso mimikli, çatlak sesli, cırlak aktrislerimiz Feraudy'nin,[2] Guitry'nin,[3] Öfransi'nin[4] oynadıklarını burada tekrar etmekle ne kadar cansız, cazibesiz, sönük birer taklitçi kaldığınızı ve ebediyen kalacağınızı idrak edebildiğiniz gün, bize asırlardan beri açılmayan sanat kapısının anahtar deliğinden ötesini biraz görmüş olursunuz.

Siz, kendi memleketimizin güneşi altında yetişmiş his, âdet, ahlak, gelenek çiçeklerimizden toplanmış esaslar üzerine, kendi milli temsil kabiliyetimize göre yazılmış yerli eserleri oynamakla burada bir tiyatro sanatı yaratabilirsiniz. Yoksa Frenk'in kendi için yazdığı bir oyunun kafasını yarıp, gözünü çıkararak Türkçeye uydurmaya uğraşmakla değil... Fransız artistleri yüzlerini boyamakla sahnede ne kadar Arap olabiliyorlarsa siz de ruhları bize daima yabancı kalarak döndürülmüş piyeslerde işte o kadar başarılı olabilirsiniz.

Frenk derisine bürünerek sinirleri hep o ruhla depreşen doğunun tiyatro yaratıcıları, sanat aramak için kuzeyin buzlu bölgelerine kadar yorulup titremeye ne lüzum var? Bura-

---

1 Dârülbedâyi'yi kast ediyor. Dârülbedâyi 1914'te müzik ve tiyatro okulu olarak kuruldu. Zamanla çeşitli oyunlar sahneleyerek bir tiyatro topluluğuna dönüşen kurum, 1931'den bu yana İstanbul Şehir Tiyatroları olarak varlığını sürdürmektedir.

2 Jacques de Feraudy (1886-1971) Fransız aktör, senarist ve yönetmen.

3 Sacha Guitry (1885-1957) Fransız oyun yazarı, oyuncu ve yönetmen.

4 Eski yazıda yabancı isimler telaffuz edildiği gibi yazılırdı. Yukarıdaki okunuşta bir isim bulunamadı.

da Etyemez'de, Aksaray'da, Fatih'te, Çapa'da bir dolaşınız. Halka benzemeyen kıyafetinizi, kostümünüzü çalımla göstermek için değil, görmek için gezintiler yapınız. Yerli hayatın sızdığı kovuklara kadar tenezzül edip eğiliniz. "Oralarda hayat yoktur" mu diyeceksiniz? Oralarda hayat yoksa efendiler tiyatronuzu, gişenizi kapayınız. Çünkü kimi kime oynayacaksınız? Çünkü artık Türk, Şişli'nin, Büyükada'nın kendine hiç benzemeyen kozmopolit ailelerini sahnede seyretmekten usandı. Bu sanat aynasında kendisini görmek istiyor.

Frenk'in en güzel eserlerine tuluat karıştırılarak, maskaralık seyrine alışmış halkımızı, bu zevkine büsbütün hasret bırakmamak için Karagöz tekerlemelerini andıran şaklabanlıklarla adapte edilmiş piyeslerinize seyircilerden alkış gördükçe hiç gururlanmayınız. Çünkü bugün sizden boşalan halkın –hiç olmazsa yarısı– yarın aynı beğeniyle komik-i şehirlerin[1] önünde avuç patlatacağını düşününüz...

Buradan Ankara'ya, daha ötelere gidiniz. Seviye inip cehalet kesifleştikçe kadın, erkek, boyalı ve traşlı suratlarınızın tuhaflığına bayıla bayıla güleceklerin sayıları çoğalır. Bilmez misiniz çocuk tabiatlı bu saf seyirciler, kırmızı mintanlı, sivri külahlı maymunun sanatkârlığına ne kadar takdirle gülerler. Batı'dan Doğu'ya, içini dışına çevirerek Müslümanlaştırmaya uğraştığınız piyesler kaskatı gâvur oğlu gâvur kalıyor. Arada sizin kalemleriniz din değiştiriyor, günden güne milliyetinizin özelliklerinden, karakterinden ayrılarak Türk'ten büsbütün başka, Frenk'ten çok adi bir şey oluyorsunuz.

Zamanın esen kuvvetli rüzgârlarına kapılarak adi sellerin sürüp götürdüğü taşlar gibi toplanan Edebî Heyet[2] üyeleri edebî olmayan tartışmalarla aralarında sırmalı şöhret

---

1 Komik-i şehir (meşhur komik) tulûat tiyatrosunda ustalığın en yükseğine ulaşmış güldürü sanatçısına verilen unvandır.

2 Oyun seçimi, gelen yapıtların değerlendirilmesi gibi görevleri olan Dârülbedâyi Edebî Heyeti'nin ilk üyeleri Mehmet Rauf, Halit Ziya, Cenap Şahabettin gibi zamanın tanınmış şair ve yazarlarıydı. Hüseyin Rahmi'ye de heyet üyeliği teklif edilmiş, kendisi kabul etmemiştir. (Geniş bilgi için bkz. Özdemir Nutku, *Darülbedayi'den Şehir Tiyatrosu'na*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.)

mantosunu çekiştirirlerken muhterem İdare Heyeti dört işlemden toplama ve bölmeyle meşgul oluyor. Ve sonra habire, "Medet yâr bana bir eğlence..." Tiyatroya karşı kalbinde zerre muhabbet ve kalpağının altında onu takdire yeterli zekâ ve irfan taşır bir şehremininin[1] gökten inmesi için duaya çıkılması icap ediyor.

Her yokluktan ziyade ilim ve edep vadisi çoraklaşan bu zavallı kavruk memlekete Allah katından mevsim mevsim milyonlarca çekirge düşer de zamanın icabına değil, gerçek ihtiyaçlarına hizmet eden, kafaları dengeli ve iktidarlarını nutuklarından ziyade faaliyetinde ispat eden büyük memurlar düşmez... Şüphesiz bu da kendi kusur ve günahlarımızdan..."

***

Kendinden geçen sarhoş ihtiyar bira, rakı, konyak her ne bulursa çekildiği köşede atıştırarak yalnız Dârülkadayıf'a, estağfurullah, Dârülbedâyi'ye, şehir tiyatrosuna değil, İstanbul'un en yüksek fikir ve sanat kurumlarına baldırı çıplakları imrendirecek akıcılıkta kantarlıyı atarken öte yanda Bahriye ve Meliha Hanım çarpışması şişe mermilerle vuruşacak kadar şiddetlenip de bu şarapnellerin serpintileri sarhoşun başından aşağı yağmaya başlayınca bu hanım kavgası meyhane arbedesi şeklini aldı. Gürültü büyüdü. Herkes kafasını, gözünü korumak derdine düştü.

Bu eğlenti nihayet polisin müdahalesiyle sonuçlandı. Zaten alargadan fırtına bekleyen gözcü gibi gürültünün seyrini takip eden memur içeri girdi. Şişe, bardak, kadeh gibi havada dönen cam mermilerin arasından ilerledi.

Şimdiki davalarda adaletin gerçekleşme hızına pek güveni olmayan Apostol, bu kadar ziyanı nereden çıkaracağı endişesiyle kırık camlara, kızgın hanımlara, arada bir polisin suratına ümitsiz, şaşkın, yalvaran gözlerle bakarak ortada dolaşıyordu.

---

1 Eskiden belediyelerin işlevlerini gören şehremaneti idaresinin başı, belediye başkanı.

Memur, hanımların, beylerin kimliklerini sormakla vazifesine başladı.

Bahriye Hanım, elinde boş bir bira şişesi ve yalpası fazla bir davranışla, kelimelerin yarısını çiğneyerek söze atıldı:

— Polis efendi, polis efendi, vazifeni bilmiyorsun.

Polis:

— Hanım sus! Ben vazifemi bilirim...

Bahriye Hanım:

— Bilmiyorsun. Kadın evde, sokakta, tramvayda, vapurda, trende her yerde serbesttir...

İhtiyar sarhoş köşesinden:

— Vay anasını be! Kadının serbest olmadığı yer neresi kaldı? Evvelden kadın hiçbir yerde serbest değildi. Şimdi her zincirden birdenbire boşandı. Kadının silkip attığı kösteklerin bir kısmı şimdi erkeklere takılacaktır. Çünkü aile vazifelerinin birtakımı açıkta kalamaz. Bunu erkek tanımaz, kadın tanımazsa sonra halimiz ne olacak? Ya isyan eden tarafa haddini bildirmeli yahut yükün altına girmeli. Kanun her memleketten taşan kan selleriyle ıslandı, rutubetten hoşlanmayan tırtıllar gibi büzüldü. Gücü gücü yetene devrini yaşıyoruz. Kuvvet kimde ise hâkim odur. Eski toplu kuvvetler, derebeylikleri şeklinde parçalandı. Dünya küresinin yuvarlandığı uçurum her zamandan çok bugün dehşet vericidir. Kanunu, ahlakı, dini, âdetleri imdatlarına çağıranlar zayıflardır. Hâkimlere cüppe, silindir şapka giydirmek maksada yetmez. Hak, yumruğundur. Bu hakikati Turşucu Cemal Efendi[1] büyük bir kalabalık önünde ispat etti... Hey gözünü sevdiğimin kahramanı, Beyazıt Merkezi'ni turşuya çevirdin. Bir yumruğun on gazete sütunundan, seksen parlak nutuktan tesirli olduğunu gösterdin. Zaman, atletizm asrıdır. Okullardan bütün dersleri kaldırmalı, programa yalnız bu marifeti koymalı; yumruğunu tükürükle, hemen yapıştır. Korkma, dünya

1 1924 yılında, iki arkadaşıyla beraber içki yasağına uymadıkları gerekçesiyle alındıkları Beyazıt Polis Merkezi'nde kötü muameleye maruz kaldıklarını iddia ederek orada bulunan komiser, komiser yardımcısı ve polis memurlarına şiddet uygulayan dönemin azılı kabadayılarından.

senindir. En çok göz patlatan, kafa kıranındır. Turşucu pehlivan, olimpiyata giden gençlerden çok Türklerin yüzlerini ağarttın. "Cumhuriyet devrinde dayak olur mu?" dedin. Bu sözün İstanbul'un sinirli ufuklarında bin bir yankı yaptı. Herkes ümitle kulaklarını bu yankılara çevirdi. Meclis, baro, mahkeme, konferans salonlarında bundan sonra muteber olan yumruktur. Emin ol yiğidim, ilk seçimlerde İstanbul'un bütün çakırkeyiflileri seni vekil çıkaracaklardır. Abdülhamit devrinde geleydin silahşor başı olurdun. Cumhuriyet de kıymetini takdir etmeyecek kadar kadirbilmez değildir. Herhangi bir polis merkezine yirmi lapacı adam doldurmadansa Zaloğlu Rüstem gibi tek başına seni kapının önüne dikmek kâfidir. Asayişe kuvvet, kalplere emniyet gelir. Fakat her şey bir tarafa kadının kızgınlığı, beyninin görece hafifliği sebebiyle, erkeklerinkinden çok yaman oluyor. Kadınları niçin harp cephesine göndermemeli? Gerçi pek iyi nişancı değiller, lakin bütün erkek işlerinde yetenek iddiasında bulunmuyorlar mı? Harp ilmini niçin öğrenmesinler? Kadın ninelerimiz topluiğne gösterirlerdi. Şimdikiler içki şişesi fırlatıyorlar. İşte dev adımıyla ilerleme buna derler...

Sarhoşun bu saçma sapan sözlerini dinleyen yoktu. Bütün kulaklar polisle Bahriye Hanım arasında açılan konuşmaya verilmişti.

Bahriye Hanım:

— Anlıyor musun polis efendi, kadın erkeğin arkadaşıdır, tasmalı koyunu değil. Bütün hareketlerinde onun kadar ve hatta daha fazla serbesttir.

Polis:

— Hanım, sarhoş olmak yasaktır. Şişeyle cam kırmak, kafa yarmakta ise kimse serbest değildir. Ne erkek, ne kadın...

Bahriye Hanım:

— Biliyorum, biliyorum. Nizamnameyi bana okuma... Uygulamak için o satırlarda sağlam bir kulp bulmak da kimsenin harcı değildir.

Polis:

— Ben vakayı rapor etmek zorundayım.

Şehri Bey:

— Ortada bir davacı yokken niçin rapora kalkışıyorsunuz?

Meyhaneci Apostol telaşla:

— Davacı ben... Camları kırılmıs... Siseler, kadehler beraber... Ben bu paralara kimden alazayim? Bu nizamname içerde koymalı ki erkek ne kadar isteyor içsin, fakat karı içmek yasaktır. Ne vakit içki üzerinde nizam yapılazak çağırmalı mencliste beş on meyhaneci, bu iş üzerinde onlar biliyorlar efendilerden çok fazla...

Polis:

— Sus, fazla lakırdı karıştırma! Ziyanını söyle, işte o kadar.

Meyhaneci ağlar gibi bir ses ve suratla kırılan camları göstererek:

— Deka ke ikosi triyanda... ke ikosi peninda...[1]

Polis:

— Rumca lisanla dava yasaktır. Türkçe söyle...

Meyhaneci:

— Ne vakit çabuk çabuk hesaplatazayim, Rumca söyleyezeyım...

Polis:

— Yalnız senin söylemenle olmaz. Namuslu bir muhammin[2] bulup ziyanını aşağı yukarı tahmin ettireceğiz...

Meyhaneci:

— Bu namuslu "muhanim" nerde bulazayiz? Bu adam namusu ne kadar büyük olursa o kadar çok para isteyecek...

Polis:

— Vakanın müsebbibi hangi taraftır? İlk şişeyi kim attı?

Meliha Hanım, Bahriye'yi göstererek:

— İşte bu karıdır!

Bahriye Hanım elindeki şişeyle bir dalga gibi ine çıka hasmını nişanlamaya uğraşarak:

---

1 (Rumca) On yirmi daha otuz ve yirmi daha elli.

2 Çeşitli malların değerini tayin eden kimse; eksper.

— Vakanın müsebbibi, ayartmak için gece gündüz kocamın arkasından gezen şu karşıki kaltaktır!

Meliha Hanım:

— Kocasının yanında kocama ilanıaşk eden apaş karı...

Polisin gözü önünde iskemle, tabak, çatal, kaşık, şişe, bardak çeşitli cinsten mermiler karşıdan karşıya yağmaya başlar. Hanımların ellerini, ağızlarını tutmak mecburiyetine kadar iş alevlenir. Her iki hasım boğuk ve mestane seslerle, "Kadın serbesttir" davasını haykırmaktalarken araştırma sonunda polis:

> Şehri Bey'in karısı Bahriye ve Nebil Bey'in karısı Meliha hanımlar Apostol'un meyhanesinde sarhoş olarak aralarında meydana gelen bir kıskançlık yüzünden birbirlerine sayıp sövmüş ve darp etmeye kalkışmış ve içki şişeleriyle meyhanenin camlarını kırmalarıyla vs...

yolunda meşhur akıcı memur yazısıyla raporunu düzenlemeye başlar...

Koltuklanarak meyhaneden dışarı götürülürken Bahriye Hanım rakibesine ve raporunu yazan polise birkaç defa dilini çıkardıktan sonra:

— Şimdi eve gidip evvela birkaç kadeh rakı, sonra kocakarıya güzel bir sopa çekeceğim. Kahrolsun kaynanalar! Yaşasın içki!

Heybeliada, 18 Haziran 1924

TÜRK EDEBİYATI KLASİKLERİ - 65

Hüseyin Rahmi Gürpınar *Meyhanede Hanımlar*'da Cumhuriyet sayesinde kadınların kazandığı özgürlüğün sosyal hayata yansımasını, çerçevesini kimsenin tam olarak bilmediği içki yasaklarını, sanatta taklitçiliği mizahi bir dille hikâye eder.

Mazhar Osman, Turşucu Cemal, Şehir Tiyatroları gibi dönemin popüler kişi ve konularına da değinilen *Meyhanede Hanımlar*'ı, *Son Telgraf* gazetesinde yayımlanmadan hemen önce yazarıyla yapılan röportajla sunuyoruz.

Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944)

Dönemini ve çevresini romanlarında yaşatıp, genç yaşlarından itibaren geniş halk kitlelerince sevilerek okunmuş Hüseyin Rahmi, edebiyatımızın benzeri az bulunur şahsiyetlerindendir. Kitaplarında İstanbul yaşamının özel inanışları, toplumsal ve ekonomik eşitsizlikler, kadın erkek ilişkileri gibi konular halkın özgün konuşma biçimleri korunarak, çok defa gülünç, bazen hüzünlü olarak işlenir. Romanımıza "mahalli renk" ilk kez onunla girer. Yazarlık yaşamına 1883'te *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinde başlar. 1896'da *İkdam* gazetesinde roman ve öyküleri tefrika edilirken üne kavuşur. Döneminin en çok okunan yazarı olur. Tüm kazancı yazarlıktan gelir. Bu sayede Heybeliada'da şimdi müze olan köşkünü alır. 1908 Meşrutiyet'inden sonra Ahmet Rasim'le *Boşboğaz* adında bir mizah gazetesi çıkarır. İlk soruşturmaya böylelikle uğrar. Gazetesi kapanır. İkinci kez *Ben Deli miyim?* romanıyla mahkemelik olacak ve yine beraat edecektir. Çoğu roman olmak üzere öykü, tiyatro, makale ve eleştiri türünde altmışın üzerinde kitabı bulunmaktadır. Yazarın seçme eserlerine Türk Edebiyatı Klasikleri Dizimizde yer vermeyi sürdüreceğiz.

